

1.04 Strokovni članek

UDK 930.253:78.082.4(497.4Maribor)"1946/1992"

Prejeto: 1. 5. 2023

Arhivsko gradivo Koncertne poslovalnice Maribor

ŠPELA VALADŽIJA

uni. dipl. zgodovinarica, arhivistka

Pokrajinski arhiv Maribor, Glavni trg 7, SI-2000 Maribor

e-pošta: spela.valadzija@pokarh-mb.si

Izvleček

Namen prispevka je predstaviti arhivsko gradivo Koncertne poslovalnice Maribor. Delovala je pod okriljem različnih kulturnih organizacij od leta 1946 do leta 1992, ko je tradicijo enega izmed pomembnejših programov kulturnega življenja v Mariboru nadaljeval in nadgradil javni zavod Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor. Arhivsko gradivo Koncertne poslovalnice Maribor obsega vse od spisovnega gradiva o poslovanju organizacije, sponzorskih dogovorov, statistike izvedenih dogodkov, korespondence, tiskovin, fotografij, objav v medijih do posvetil in avtogramov vrhunskih umetnikov. Leta 2022 ga je prevzel Pokrajinski arhiv Maribor za obdobje med letoma 1946 in 1992. Pri izdelavi prispevka so bile uporabljene opisna metoda, analiza časopisnih virov in analiza ohranjene dokumentacije.

Ključne besede:

Arhivsko gradivo
kulturnih ustanov,
koncertni listi,
fotografije,
Koncertna
poslovalnica
Maribor

Abstract

THE ARCHIVAL MATERIAL OF THE CONCERT MANAGEMENT MARIBOR

The purpose of the article is to showcase the archival material of Concert Management Maribor. It operated under the auspices of various cultural organisations from 1946 to 1992, when the tradition of one of the most important programmes of cultural life in Maribor was perpetuated and upgraded by the public institution Cultural and Event Centre Narodni dom Maribor. The Concert Management Maribor's archives contain information on the organisation's operations, sponsorship agreements, event statistics, correspondence, advertising materials, photographs, media articles, and dedications as well as autographs from prominent musicians, among other things. In 2022, it was acquired by the Regional Archives of Maribor for the period between 1946 and 1992. The descriptive method, the analysis of newspaper sources, and the analysis of preserved documentation were used in the preparation of the paper.

Key-words:

archival material
of cultural
institutions,
concert
programme,
photographs,
Concert
Management
Maribor

Koncertna poslovalnica Maribor

Med obema vojnama je bilo koncertno življenje v Mariboru razgibano na visoki kulturni ravni, saj so nastopali znani domači in tuji umetniki. Za dvig glasbene kulture v mestu in z zavedanjem, da je potrebna sistematična vzgoja občinstva, je Glasbena matica ustanovila koncertni biro, ki se je kasneje preimenoval v koncertno poslovalnico. Vanj se je vključilo sedemnajst društev, ki so prirejala koncerte domačih in tujih umetnikov. Njegova vloga je bila časovno usklajevanje koncertov Glasbene matice in drugih prirediteljev ter z razpisom abonmaja podati načrt za koncertno sezono. Po teh terminih so se morali ravnati ostali organizatorji prireditev. Med koncerti so bili najpogostejši komorni in solistični koncerti, ki so jih izvedli približno petnajst v sezoni, simfoničnih, vokalnih in vokalno-instrumentalnih koncertov je bilo manj. Prirejali so jih v Dvorani Union, Kazinu, Narodnem domu, gledališču in drugih dvoranh. Razgibano kulturno in družabno življenje, ki ga je v tem obdobju razvijala Glasbena matica in se je spopadala z različnimi težavami, od pomanjkanja sredstev do gospodarske krize v mestu, se je prenehalo z okupacijo.¹ Kmalu po koncu druge svetovne vojne se je začela kulturna obnova Maribora. Ferdo Filipič, prvi vodja Koncertne poslovalnice, ustanovitelj Kulturno-umetniškega društva Jože Hermanko in upravnik *Večera*, takrat imenovanega *Vestnik*, je nadaljeval z ob vojni prekinjeno mariborsko koncertno dejavnostjo. Koncertna poslovalnica Maribor je kot prva na Slovenskem začela delovati spomladi 1946, sprva v obliki Koncertnega biroja Glasbene matice, ki se je nato preimenovala v KUD Jože Hermanko.² Prva dva koncerta Koncertne poslovalnice Glasbene matice v Mariboru, ki jih je 18. marca 1946 izvedla Tržaška filharmonija pod vodstvom Jakova Cipcija v takratni Dvorani Telovadnega društva Maribor (Dvorani Union), sta Mariborčane, tako mladino na popoldanskem kot ostalo občinstvo na večernem koncertu,

Mariborska filharmonija, 1954

(Vir: *SI_PAM/2064, Narodni dom Maribor, 1946–1992*)

¹ Potočnik: Kulturno dogajanje v Mariboru v letih 1918–1941, str. 219–220 in 249–252.

² Salmič Kovačič: »Zvezdno nebo« nad Mariborom – Sedem desetletij Koncertne poslovalnice Maribor, str. 30–32.

navdušila. Iz *Vestnika* izvemo, da so že več dni »Mariborčani nestrpno pričakovali Tržaško filharmonijo in na vsakem koraku si slišal, kako so se ljudje pogovarjali o prihodu dragih gostov. V ponedeljek se je že ob 12. uri začela prva zbirati na Trgu svobode mladina in kmalu zatem se je napolnil ves trg. Tržačani so prispele z malo zamudo, toda kljub temu jih je množica na trgu čakala. Ko je prispel prvi avtobus, je kar završalo po trgu in z burnim vzklikanjem so ljudje pozdravili Tržačane. Navdušenja in vzklikanja ni hotelo biti konec«. ³ Ko je bila Koncertna poslovalnica že uveljavljena organizatorka koncertnih dogodkov, so na pobudo dirigenta Demetrija Žebreta in ob podpori Ferda Filipiča ustanovili Mariborsko filharmonijo. Prvi koncert so priredili 13. marca 1950 in nato je ta do leta 1965 bogatila mestne programe simfonične glasbe, dokler ni zaradi finančnih težav prenehala delovati. ⁴

10. novembra 1965 so mariborski glasbeni delavci ustanovili društvo Glasbena mladina Maribor, prvo takšno v Sloveniji in eno izmed prvih v takratni Jugoslaviji. Delovala je kot enakovredni partner Koncertne poslovalnice. »Glasba naj najde pot k mladini in mladina bo našla pot h glasbi,« so bile besede, ki so jih takrat zapisali kot svoje vodilo, medtem ko so dogodek pospremili s koncertom solistov zagrebške Opere, »ki so zapeli odlomke iz štirih komičnih oper in tako mladini pokazali način podajanja glasbe. Koncert je mladina sprejela s toplim aplavzom«. ⁵ Leta 1969 je bil na pobudo pianista Janka Šetinca in v sodelovanju z dr. Sergejem Vrišerjem pri Koncertni poslovalnici ustanovljen Festival baročne glasbe, ugledna mariborska prireditev, ki se je razvila iz večerov baročne glasbe v mariborskem gradu. Ob njem in zanj je bil ustanovljen ansambel Collegium musicum. V prvih tridesetih letih po vojni je koncertno življenje s Koncertno poslovalnico Maribor doživelo izrazit vzpon. Tako število koncertov kot tudi občinstvo sta se iz leta v leto množili. Mariborčani so imeli priložnost doživeti vrhunske domače in tuje soliste, orkestre ter komorne skupine. Leta 1955 sta v Mariboru nastopila Peter Pears in Benjamin Britten, leta 1956 Češka filharmonija, leta 1962 Godalni kvartet Gewandhaus iz Leipziga, leta 1965 so igrali Bamberški simfoniki, leta 1972 je nastopila Moskovska in leta 1973 Leningrajska filharmonija. Seznam koncertnih programov in izvajalcev skozi sedemdesetletno produkcijo je izjemno dolg in bogat. Po nenadni Filipičevi smrti (1978) je njegovo delo osemnajst let uspešno nadaljevala Metka Čurman (do leta 1996), ki jo je na tem mestu do leta 2008 nasledila Brigita Pavlič in njo Barbara Švrljuga Hergovich. V obdobju med leti 1978 in 1992 je Koncertna poslovalnica poleg Glasbene mladine Maribor in Lutkovnega gledališča Maribor delovala kot delovna enota v organizaciji Kulturnih dejavnosti Rotovž. ⁶ Skupščina občine Maribor je 30. junija 1992 sprejela odlok o ustanovitvi javnega zavoda Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor, ki je bil vpisan v register 10. septembra 1992. Nadaljeval in nadgradil je tradicijo najpomembnejših programov kulturnega življenja v mestu: Koncertne poslovalnice Maribor, Glasbene mladine Maribor in Festivala baročne glasbe. Koncertna poslovalnica je s selitvijo v Narodni dom Maribor dobila ustrežnejše prostore in pomnožila koncertne dogodke. Danes Narodni dom Maribor uresničuje poslanstvo s prirejanjem gostovanj vrhunskih svetovnih simfoničnih in komornih orkestrov ter solistov v okviru Orkestrskega in Komornega cikla, s kulturnim izobraževanjem otrok in mladine v okviru Mladinskega cikla, Kulturnega dnevnika, Art kampa in gledališkega abonmaja Kekec, z organizacijo glasbenih projektov v okviru cikla Jazz

³ Sprejem Tržaške filharmonije v Mariboru. V: *Vestnik* 2 (1946), št. 29, str. 3.

⁴ Salmič Kovačič: »Zvezdno nebo« nad Mariborom – Sedem desetletij Koncertne poslovalnice Maribor, str. 32.

⁵ Glasbena mladina Maribor. V: *Večer* XXI (1965), št. 262, str. 4; Pirš: 55 let žlahtnega poslanstva. V: *Kaj Kje Kdaj* XXV (2020), št. 12, str. 5.

⁶ Salmič Kovačič: »Zvezdno nebo« nad Mariborom – Sedem desetletij Koncertne poslovalnice Maribor, str. 33.

*Collegium Musicum Maribor, Kazinska dvorana, Maribor, 1983
(Vir: SI_PAM/2064, Narodni dom Maribor, 1946–1992)*

v Narodnem domu in koncertov za izven, z abonmajem Komedija v Narodnem domu Maribor in s predstavami v lastni produkciji ter koprodukciji. Vodil je projekt za pridobitev naziva Maribor 2012, opravljal naloge začasnega sekretariata Evropske prestolnice kulture Maribor 2012 in leta 2013 postal skrbnik naziva Evropska prestolnica kulture Maribor 2012.⁷

Arhivsko gradivo Koncertne poslovalnice Maribor

Med arhivskim gradivom, ustvarjenim med leti 1946 in 1992, ki ga je nasledil Narodni dom Maribor, je gradivo različnih ustvarjalcev glasbenih programov, ki so delovali pred njegovo ustanovitvijo: Koncertne poslovalnice Maribor, Glasbene mladine Maribor, Kulturnih dejavnosti Rotovž, Koordinacijskega odbora koncertnih poslovalnic Jugoslavije, Kulturno-umetniškega društva Študent, Mariborske filharmonije (1951–1961), Sklada za ljubiteljsko kulturo, Skupnosti koncertnih poslovalnic, Zveze kulturnih delavcev, Zveze socialistične mladine, medtem ko se nekaj drobcev gradiva nanaša na zgodovino stavbe Narodnega doma Maribor. Ohranjeno gradivo obsega 36 arhivskih in dve kartotečni škatli, saj je bilo ostalo gradivo uničeno v požaru. Raznovidno gradivo Koncertne poslovalnice Maribor obsega vse od spisovnega gradiva o poslovanju organizacije, sponzorskih dogovorov, statistike izvedenih dogodkov, korespondence, tiskovin, fotografij, objav v medijih do posvetil in avtogramov vrhunskih umetnikov.

Med prevzetim gradivom ne obstajajo ustrezne evidence za uporabo gradiva v obliki delovodnikov ali spisovnih evidenc, ki bi nam pomagale rekonstruirati prvotno ureditev. Ravno v času epidemije koronavirusne bolezni covid-19 so v prostorih Koncertne poslovalnice Maribor naleteli na odkritje posebne vr-

⁷ Valadžija: Narodni dom Maribor, središče in povezovalac kulturnega dogajanja, str. 24.

*Raznovrstno arhivsko gradivo Koncertne poslovalnice Maribor
(Foto: Špela Valadžija)*

ste evidenc. V dveh lesenih kartotečnih škatlah so bile razvrščene kartice: v eni po izvajalcih na dogodkih, medtem ko so v drugi podatki o izvedenih delih na dogodkih v organizaciji Koncertne poslovalnice Maribor v obdobju 1946–1990. Evidenca izvedenih del na dogodkih v organizaciji Koncertne poslovalnice Ma-

*Evidenci Koncertne poslovalnice Maribor v obdobju 1946–1990
(Foto: Špela Valadžija)*

ribor vsebuje popis izvedenih del na kartotečnih karticah, urejenih po abecedni ureditvi avtorjev del. Evidenca izvajalcev na dogodkih v organizaciji Koncertne poslovalnice Maribor obsega popis izvajalcev po ključnih besedah: dirigenti, orkestri, glasbeniki po inštrumentih (violina, violončelo, klavir, klavirska spremljava, harfa, čembalo, tolkala, harmonika, kitara, kljunasta flavta, viola, viola da gamba, orgle, kontrabas, trobila (pozavna, trobenta, rog), pihala (flavta, oboa, klarinet, fagot), vokal (sopran, mezzosopran, alt, tenor, bariton, bas), komorne zasedbe (duo, trio, kvartet, kvintet, oktet), zborovodje, zbori (mešani, moški, mladinski, ženski, pionirski), razno (tamburaški orkestri, ostale prireditve, recitatorji) in folklor. Vsaka evidenca vsebuje približno 200 kartic.

Podatke na gradivu bi bilo treba primerjati z obstoječo evidenco podatkov, ki je objavljena na spletu z naslovom *Arhiv koncertne poslovalnice od 1946 do danes*, ki je bila objavljena leta 2008 in se posodablja ob vsaki izvedeni sezoni.⁸ Podatki so bili izdani na zgoščenki ob knjižici *60 let Koncertne poslovalnice Maribor*, kjer opisujejo tudi metodologijo izdelave te obsežne podatkovne baze, ki je osnova za preučevanje zgodovine in dogodkov Koncertne poslovalnice Maribor.⁹ V obdobju med leti 1946 in 1992 je bil po podatkih iz spletne evidence izveden 1.201 dogodek.¹⁰ Osnovni namen je bil ustvariti bazo podatkov, ki bi služila delu v okviru Koncertne poslovalnice, medtem ko bi hkrati predstavljala tudi vir podatkov morebitnim muzikološkim, zgodovinskim, kulturološkim in drugim raziskavam. Temelji na arhivu koncertnih listov, dokumentaciji o najavah, kritikah in odmevih, objavljenih v časniku *Večer* in drugih medijih ter v strokovni literaturi. Kot vir so uporabili bogato zasebno zbirko koncertnih listov Mateja Svetela, ki jih je opremil z opombami in zaznamki o odstopanjih od najavljenih koncertnih sporedov. Omogoča nam splošno iskanje po ključnih besedah ali napredno po merilih: datum, izvajalec, dirigent, solist, program, kraj in abonma. Izpis, ki ima unikaten URL-naslov, se lahko izvozi v format PDF. Pomankljivost te baze je v nekonsistentnosti podatkov. Vsi preslikani podatki niso preverjeni, v veliki večini koncertnih sporedov niso prepisovali iz izvirnikov. Zaradi lažjega iskanja so se odločili za poenotenje skladb. Navedbe koncertnih skladb na koncertnih listih so bile v prvih desetletjih Koncertne poslovalnice nepopolne. Zgodí se, da niso vpisani vsi izvedeni dogodki, še zlasti ne tisti, ki niso imeli koncertnih listov. Zgodí se, da je na koncertnem listu naveden drug kraj ali datum dogodka kot v bazi, morda je napaka na tiskovini ali so se organizatorji naknadno odločili za spremembo. Za slovití koncert, na katerem je nastopil pianist Benjamin Britten, v bazi najdemo zapis Dvorana Union in datum 21. november 1955, v časniku *Večer* je podatek pred in po koncertu, in sicer, da je bil dogodek izveden v Kazinski dvorani 22. novembra 1955, medtem ko sta v koncertnem listu zapisana datum 22. november 1955 in Unionska dvorana. Za prizorišče oziroma kraj dogodka se uporablja več nazivov (Dom JNA, Narodni dom Maribor; Stolna cerkev Maribor; Mariborska stolnica Maribor), na drugi strani se ob različnih poimenovanjih Dvorane Union (Dvorana TD Polet ...) uporabi ta naziv. Poenotili so zapis priimkov skladateljev, slovenili so le imena tujih izvajalcev in skladateljev, kjer je slovenska različica uveljavljena in v splošni rabi. Ob uporabi baze se navkljub trudu ustvarjalcev opazijo napake v zapisu imen in prepisih programov. Prvi koncert v organizaciji Koncertne poslovalnice 18. marca 1946 ima le en zapis, vendar sta bila dogodka dva, popoldanski in večerni koncert z različnim programom, v bazi je zapisano »večerna ponovitev koncerta«, medtem ko je program obeh koncertov združen. Še zlasti za mladins-

⁸ Arhiv koncertne poslovalnice od 1946 do danes: <https://www.nd-mb.si/informacije/arhiv/arhiv-koncertne-poslovalnice> (dostop: 25. 4. 2023).

⁹ Pavlič: Seznamu prireditev Koncertne poslovalnice ob rob, str. 22–29.

¹⁰ Arhiv koncertne poslovalnice od 1946 do danes: <https://www.nd-mb.si/informacije/arhiv/arhiv-koncertne-poslovalnice> (dostop: 25. 4. 2023).

ske koncerte bi bila potrebna dodatna raziskava, saj koncertnih listov velikokrat ni bilo in niso bili tako pogosto objavljeni v medijih. Po letu 1965, ko je bila ustanovljena Glasbena mladina Maribor, ki je bila enakovredna partnerica Koncertne poslovalnice Maribor, je bilo ločeno tudi evidentiranje koncertov, razen za skupne projekte. Rekonstrukcija programov koncertov je bil zahteven podvig za ustvarjalce baze tudi z muzikološkega vidika, velikokrat je v programu, ki je bil objavljen v koncertnem listu, naveden le priimek skladatelja, medtem ko so zapise skladb poenotili in posodobili. Včasih naknadni rokopisni ali tipkopisni popravek na koncertnem listu nakazuje, da je program izvedel drug izvajalec.¹¹ Zaposleni v Narodnem domu Maribor so vzpostavili sistem posodabljanja podatkovne baze na temelju obrazca, kjer se vodi evidenca sprememb in navede vir, iz katerega je razvidna sprememba. Pri preverjanju podatkov je potrebna previdnost, saj nam tiskovine, izdane pred koncertom, ne zagotavljajo, da je bil dogodek izveden in na kakšen način. Dober primer je programska knjižica Koncertne poslovalnice za sezono 2020/2021, izdana le v elektronski obliki, načrtovan program je bil spremenjen zaradi epidemije, dogodki so bili prestavljeni oziroma odpovedani ali izvedeni na drugačen način. Samo en vir ni dovolj za potrditev verodostojnosti informacij. Na temelju prejšnjega primera bi lahko čez nekaj let sklepali, da so bili dogodki, navedeni v programski knjižici, izvedeni. V veliko pomoč nam služi arhiv časnika *Večer*, a tudi pri tem je potrebna previdnost, saj se je z odmevnim koncertom Luke Šulića decembra 2020 v medijih in na družbenih omrežjih pojavila informacija, da je bil dogodek izveden v Narodnem domu Maribor in ne v Dvorani Union. Vir za preverjanje podatkov je tudi časopis *Kaj Kje Kdaj*, ki ga izdaja Narodni dom Maribor od leta 1996 dalje. Digitalizati so dostopni na spletu.¹² Ni samo napovednik dogodkov in posredovalec obvestil obiskovalcem, ampak tudi priča o aktualnem dogajanju in o zgodovini programov. Je vir informacij tako o vsebini izvedenih dogodkov, saj pojasnjuje pojme, ki so v letnih poročilih le omenjeni, kot tudi o ostalih arhivskih virih, kot so neidentificirane fotografije dogodkov in dogajanja izza odra. Zanimiv je tudi z vidika Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah, ker lahko zasledimo prve objave in objave različnih fotografij. Z muzikološkimi komentarji in razlago ostalih programskih vsebin uporabnikom pomaga pri presoji, kateri dogodki in izvajalci so bili v takratnem obdobju pomembni, ki bi jih nepoznavalci lahko spregledali, katere prireditve so bile v določenem obdobju priljubljene in katere gledališke predstave so navduševale obiskovalce. Pojasnjuje tudi napake v drugih tiskovinah, kot na primer, da je v programski knjižici Mariborske filharmonije 1996/1997 namesto fotografije Mariborske filharmonije objavljena fotografija drugega orkestra, in sicer Moskovske filharmonije, kar se je zgodilo zaradi akronima MF, zapisanega na hrbtni strani. *Kaj Kje Kdaj* se lahko uporabi kot vir za preučevanje kulturne zgodovine za pretekle dogodke, o katerih ta slikovito poroča v prispevkih, medtem ko je verodostojnost podatkov v napovedniku dogodkov treba zaradi sprememb programa preveriti še v drugih virih.

Izmed tiskovin Koncertne poslovalnice Maribor so v največjem številu ohranjeni koncertni listi, s katerimi lahko spremljamo skoraj vse koncerte od prvega dalje. Zbirka koncertnih listov vsebuje koncertne liste tudi drugih organizatorjev (Pevskega društva Moravskih učiteljev, Radia Ljubljana, Maribora in Slovenskega primorja, Glasbene matice v Mariboru, Študentskega pevskega zbora Ljubljanske univerze, Koncertne poslovalnice za Slovenijo, Slovenske filharmonije v Ljubljani, Simfoničnega orkestra Sindikalno kulturno-umetniškega društva Tine Rožanc ...), ki so s programom gostovali v različnih krajih. Na koncertnih listih po letu 1953 zasledimo tudi oglase mariborskih podjetij:

¹¹ Pavlič: Seznamu prireditev Koncertne poslovalnice ob rob, str. 22–29.

¹² Časopis *Kaj Kje Kdaj*: <https://www.nd-mb.si/informacije/novice/casopis-kaj-kje-kdaj> (dostop: 25. 4. 2023).

KONCERTNA POSLOVALNICA – GLASBENA MLADINA
M A R I B O R

MOSKOVSKA FILHARMONIJA
dirigent: KIRIL KONDRASIN

spored:

Sergej Prokofjev: KLASIČNA SIMFONIJA
1891-1953 D dur op. 25
Allegro
Larghetto
Gavotte (non troppo Allegro)
Finale: Molto vivace

Bela Bartok: GLASBA ZA GODALA,
1881-1945 TOLKALA, HARFO
in CELESTO
Andante tranquillo
Allegro
Adagio
Allegro molto

Dimitrij Šostakovič: XV. SIMFONIJA
1906- št. 15
Allegretto
Adagio
Allegretto
Adagio-Allegretto

Maribor, 22. avgusta 1972, ob 20.15 uri v Unionski dvorani

Koncertni list, 1972

*(Vir: SL_PAM/2064, Narodni dom Maribor,
1946–1992)*

Tovarne avtomobilov Maribor, Mariborske tekstilne tovarne, Tovarne Zlatorog Maribor, SGP Konstruktorja, Trgovskega podjetja Merkur, Koloniale, Tkanine, Univerzale in drugih. Tudi tiskovine Koncertne poslovalnice Maribor niso bile urejene po prvotni ureditvi. Najverjetneje so se urejale okoli leta 1993, saj imajo vse tehnične enote v obdobju 1946–1993 enotno pisavo in način označevanja. Takrat so jih vložili v fascikle, kar je olajšalo uporabo in zagotovilo, da so vsi koncertni listi ostali v zbirki na enem mestu. Vendar so se na mestu, kjer so preluknjani, začeli trgati. Plakati so ohranjeni v manjšem obsegu. Za obdobje med leti 1975 in 1983 jih je ohranjenih za eno arhivsko škatlo. Med njimi so se ohranili za naslednje prireditve: Festival baročne glasbe, Mariborske poletne prireditve in Festival komorne glasbe XX. stoletja v Radencih, kjer je Koncertna poslovalnica Maribor sodelovala kot soorganizator. Pričajo tudi, da so še pred Mednarodnim folklornim festivalom Folkart navduševale mariborsko občinstvo folklorne skupine iz različnih držav (Indije, Mongolije, Španije, Sovjetske zveze). Ostale tiskovine, kot na primer bilten oziroma programska knjižica sezone ali festivala, so ohranjene v manjšem obsegu.

Tako Koncertna poslovalnica kot Narodni dom Maribor sta naročala fotografiranje lastnih dogodkov, ki so jih ovekovečili fotografi: Ivan Vinovrški, Dragiša Modrinjak, Mirko Japelj, Igor Napast, Boris Vugrinec, Adrian Grizold, Mišo Hochstätter, fotografi časnika *Večer* in drugi. Pogosto avtor ni naveden. Za fotografiranje nekaterih dogodkov so dogovori ohranjeni, za nekatere se ne ve, ali so sploh obstajali. Malokdaj je znano, kdaj je bila fotografija objavljena oziroma datum prve objave. Le manjši del fotografij je bil razvrščen po ovojnicah, na katerih so po prvotni ureditvi navedeni datum dogodka in vidnejši izvajalci. Ostale fotografije so pomešane in jih je treba urediti. Razvrščanje gradiva, zaradi obilice nerazvrščenih fotografij, še ni končano. Fotografije enega dogodka so združene z ostalimi, ki so bile posnete na tem dogodku in popisane na ravni združenih dokumentov. Pri urejanju je treba preveriti podatke, navedene na hrbtni strani fotografije, saj se zgodi, da zapisani datum ni enak datumu dogodka iz drugih virov. Možno je, da je bil dogodek prestavljen, da je napaka v drugih virih ali da je naveden datum razvijanja fotografije oziroma da so navedeni napačni podatki. V primeru podatkov, zapisanih na hrbtni strani, je bila identifikacija preprostejša in obratno, brez podatkov je zelo zahtevno fotografijo ustrezno umestiti, saj je potrebna obširna raziskava na temelju morebitnih znanih elementov, ki jih lahko

razberemo na fotografiji. Te so urejene kronološko, razen portretnih fotografij, kjer ni znanega datuma in so urejene po abecedi. Razvidno je, da so se zlasti ob obletnicah za pripravo razstav, publikacij, promocijskih materialov, programskih knjižic, objav v časopisu, uporabljale fotografije iz te zbirke, ki niso bile vrnjene na prvotno mesto ali so bili izbori vstavljeni v novo ovojnico z drugimi napisi (solisti, dvorane, razno ...). Veliko škode je povzročila uporaba izvirnih fotografij na razstavah, saj so bile te tam izpostavljene različnim škodljivim vplivom, od lepljenja na različne podlage do svetlobe in vlage. Za starejše obdobje Koncertne poslovalnice Maribor obstajajo fotografije izvirno na fotografskem papirju in nekateri negativni na filmu, sem in tja se najde kakšen diapozitiv. Med fotografijami so se ohranile tudi predstavitvene fotografije nekaterih izvajalcev.

Že od začetkov Koncertne poslovalnice Maribor so zbirali tudi koncertne kritike iz različnih časopisov. Večina jih je bila objavljena v časnikih *Vestnik* in *Večer*, ki je redno poročal o koncertnem dogajanju v Mariboru. Ohranila so se tudi besedila radijskih oddaj Glasbena mladina, ki sta jih ustvarjali Glasbena mladina Slovenije in Glasbena mladina Maribor, ki je delovala kot enakovredni del Koncertne poslovalnice Maribor. Ob deseti obletnici so 15. decembra 1975 na Radiu Maribor prvič predvajali oddajo z naslovom Glasbena mladina. Na sporedu je bila enkrat mesečno in je trajala pol ure. Koncept oddaje je bil odvisen od dogodkov v organizaciji Glasbene mladine Maribor, Koncertne poslovalnice Maribor in od drugih dogodkov, povezanih z glasbenim življenjem. Ustvarjalci oddaj so bili člani Glasbene mladine Maribor. Med letoma 1975 in 1977 se je ohranilo petindvajset zapisov oddaj, med njimi tudi šest oddaj Glasbena mladina Slovenije.¹³

Še posebno zanimive so zahvale in osebna posvetila nastopajočih, ki pričuejo o navdušenju nad izjemno toplim mariborskim občinstvom, nad natančno in skrbno organiziranimi prireditvami ter gostoljubnimi organizatorji, ki so si na tak način pridobili izjemne izvajalce, saj si jih drugače Maribor ne bi mogel privoščiti. V ozadju izvedenih koncertov so se prepletale zgodbe posameznikov, tako velikih izvajalcev, entuziastičnih prirediteljev kot čudovitega občinstva.¹⁴ Posvetila in podpisi velikih umetnikov bogatijo tudi koncertne liste in fotografije. Eden izmed zakladov zbirke avtogramov umetnikov je podpis slovitega Louisa Armstronga – Satchma, ki se je ohranil z vstopnico z njegovega prvega koncerta v Ljubljani, ki je bil na Gospodarskem razstavišču 31. marca 1959 in priča o zanimivem koncertu, ki se je začel malo pred polnočjo, saj je imelo letalo, ki je pristalo v Zagrebu, zaradi slabega vremena zamudo. Nastopil je takoj, ko je prispe in okoli druge ure zjutraj je v lepi slovenščini zaželel občinstvu *dobro jutro*. Koncerta se je udeležilo opazno število Mariborčanov.¹⁵ Z njim se je najverjetneje srečal Ferdo Filipič, vodja Koncertne poslovalnice Maribor, ki je sprejemala rezervacije vstopnic in organizirala prevoz na koncert z vlakom.

Zaključek

Pestro arhivsko gradivo Koncertne poslovalnice Maribor in Glasbene mladine Maribor služi raziskovalcem različnih področij. Poleg omenjenega gradiva iz fonda SI_PAM/2064 Narodni dom Maribor, 1946–1992, je to ohranjeno tudi v fondih SI_PAM/1214 Glasbena matica Maribor, 1919–2005 in SI_PAM/1906 Srednja glasbena in baletna šola Maribor, 1945–2002. Tudi posnetki koncertov veljajo za pomembno arhivsko gradivo. Ohranjeni so tako nekateri radijski po-

¹³ Valadžija: Narodni dom Maribor, središče in povezovalac kulturnega dogajanja, str. 22.

¹⁴ Kristovič: Odtisi glasbe – Razstava fotografij s koncertov v organizaciji Koncertne poslovalnice Maribor iz let 1946–2016, str. 54–61.

¹⁵ Armstrong navdušil Slovence. V: *Večer* 15 (1959), št. 75, str. 3.

snetki koncertov, ki jih je snemal Radio Maribor, kot tudi televizijski posnetki RTV Slovenija in so ohranjeni v njihovem arhivu. O delovanju koncertne poslovalnice sta redno poročala tudi časnik *Večer* in njegov predhodnik *Vestnik*.

Organizatorji kulturnih dogodkov predano s svojim znanjem in z izkušnjami izpolnjujejo svoje poslanstvo, da so raznovrstni kulturno-umetniški dogodki dostopni čim širšemu krogu obiskovalcev. Tako koncerti kot ostale uprizoritve so edinstveni in neponovljivi ter že po izvedbi ostanejo spomin, ki brez zapisa hitro utone v pozabo. Pomembno je, da tovrstne kulturne institucije skrbijo za ustvarjanje arhivskega gradiva in da ga ohranijo do predaje v pristojni arhiv.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

Pokrajinski arhiv Maribor

SI_PAM/2064, Narodni dom Maribor, 1946–1992.

LITERATURA

Kristovič, Tadeja: Odtisi glasbe – Razstava fotografij s koncertov v organizaciji Koncertne poslovalnice Maribor iz let 1946–2016. V: *70 let Koncertne poslovalnice Narodnega doma Maribor* (ur. Barbara Švrljuga Hergovich). Maribor: Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor, 2016, str. 54–61.

Pavlič, Brigita: Seznamu prireditev Koncertne poslovalnice ob rob. V: *60 let Koncertne poslovalnice Maribor* (ur. Brigita Pavlič). Maribor: Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor, 2006, str. 22–29.

Potočnik, Dragan: *Kulturno dogajanje v Mariboru v letih 1918–1941*. Maribor: Litera, 2003.

Salmič Kovačič, Karmen: »Zvezdno nebo« nad Mariborom – Sedem desetletij Koncertne poslovalnice Maribor. V: *70 let Koncertne poslovalnice Narodnega doma Maribor* (ur. Barbara Švrljuga Hergovich). Maribor: Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor, 2016, str. 30–36.

Valadžija, Špela: Narodni dom Maribor, središče in povezovalac kulturnega dogajanja. V: *Mesto, dom, vrata. Narodni dom Maribor – 30 let* (ur. Karolina Babič). Maribor: Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor, 2022, str. 17–25.

ČASOPISNI VIRI

Armstrong navdušil Slovence. V: *Večer* 15 (1959), št. 75, str. 3.

Glasbena mladina Maribor. V: *Večer* 21 (1965), št. 262, str. 4.

Pirš, Maja: 55 let žlahtnega poslanstva. V: *Kaj Kje Kdaj* 25 (2020), št. 12, str. 5.

Sprejem Tržaške filharmonije v Mariboru. V: *Vestnik* 2 (1946), št. 29, str. 3.

INTERNETNI VIRI

Arhiv koncertne poslovalnice od 1946 do danes: <https://www.nd-mb.si/informacije/arhiv/arhiv-koncertne-poslovalnice> (dostop: 25. 4. 2023).

Časopis Kaj Kje Kdaj: <https://www.nd-mb.si/informacije/novice/casopis-kaj-kje-kdaj> (dostop: 25. 4. 2023).

SUMMARY

THE ARCHIVAL MATERIAL OF THE CONCERT MANAGEMENT MARIBOR

To this day, Concert Management Maribor, one of the organisers of Maribor's post-World War II cultural revival, has given the city's citizens access to serious music. The Cultural and Event Centre Narodni dom Maribor still maintains and enhances its traditional cultural programmes, fulfilling its objective to enable the widest range of visitors to experience a variety of living cultures. Although the institution worked in various organisational forms, it continuously made sure that quality events were held every season. We detect a diversified concert setting from the various archival materials that were preserved after the fire. It provides information about the rich musical past, not only about the business of the organisation but also about the many concerts of top musicians and the biggest orchestras, as well as personal stories. For the study of the history of the institution, Narodni dom Maribor publishes various aids and digitised materials online. Among them is the basic tool, *The Archives of the Concert Management from 1946 to the present day*. At the same time, before the archives were transferred to the Regional Archives of Maribor, a register of performed events was discovered in the form of a file, which is classified both by performers and by performed works at events organised by the Concert Management Maribor in the period 1946–1990. Archival material from other creators attests to its activities as well. Due to its diversity, this archival material is attractive to various users who study this kind of cultural heritage, so it is important that such cultural institutions take care of its creation and preservation until it is transferred to the competent archive.